

Književnost in umetnost

«Vedež za l. 1923.» in «Hišni Prijatelj» (II. let.) Založništvo J. Štoka v Trstu nas opozarja, da izide tudi za l. 1923. priljubljeni žepni koledar «Vedež» v isti obliki kakor minula leta ter z raznovrstnimi podatki, ki nam rabijo v praktičnem življenju, poleg druge stvarne, ki bo Vedeževe prijatelje gotovo razveselila.

Hkrati izide drugi letnik «Hišnega Prijatelja», ki prinaša izbrano leposlovno in poučno berilo.

Obe publikaciji sta že v tisku in bosta čitajočemu občinstvu na razpolago okrog vseh svetlin.

«Za novi rod» se imenuje nova knjiga, ki jo izda Naša založba v Trstu. Spisal jo je Stanko Majcen in vsebuje tri enodejanke.

Gostovanje gđne Lydie Wisiakove. Danes prinašamo še eno kritiko naše odlične umetnice, prve slovenske plesalke iz njene turneje po Jugoslaviji: «Tabor», 12. maja 1922. Maribor. «Večer baleta in ritmike» v našem gledališču. Sinoči je nastopila v našem gledališču pred precej številnim občinstvom ljubljanska plesalka gđna Lydia Wisiak-ova in si na mah osvojila vse navzoče. Komaj 16 let je stara gđ. Wisiak-ova, toda umetnica je, na katero smo lahko ponosni in od katere pričakujemo še veliko, veliko. Z nastopi v najrazličnejših plesih je pokazala, da ji je plina umetnost visok in resen smoter, kateremu se uda vsa in popolnoma. Nekateri njeni nastopi so ugajali tako, da jih je morala ponoviti in ko je izčrpala program, nam je bilo vsem žal, da je že končala. Upamo, da nas kmalu zopet obišče s svojo očarujočo, svežo gibčno, mladostno umetnostjo.

Gospodarstvo

PRESKRBA PRIMORSKEGA KRASA, PIVŠKE, NANOŠKE IN VIPAVSKE DO- LINE Z ZADOSTNO PITNO, KAKOR TUDI ZA GOSPODARSKE NAMENE POTREBNO VODO

V. Preden prestopimo k podrobnemu opisu posameznih načrtov za rešitev tako perečega vodovodnega vprašanja za Kranjski in Primorski Kras, moramo k predzgodovini navesti naslednja historična dejstva.

S praktičnim reševanjem tega tudi za Kranjski Kras (okr. glav. Postojna in Logatec) eminentno važnega vprašanja se je začelo z ustanovitvijo oz. spopolnitvijo agrarnih komisij na Kranjskem. Toda že l. 1888 je tedanji odvetniški koncipient v Postojni in poznejši agrarni komisar za Notranjsko (Logatec in Postojno) g. Franc Župnek ugotovil pri ekskurzijah na Nanos, Vremenci itd.

1.) Velike neusahljive studence v Stranah in sicer Žgornji in spodnji studenec imenovana pri Škedenci in Cerkvi.

2.) Ugotovil in premeril je studence v Treslju in Sklavščiku, ki se nahajajo dalje severno, proti Smihelu.

3.) Velike neusahljive studence pod Sv. Bricom, imenovane Globočak ter končno

4.) Studence pri Ponikvah pod Tisovcem in nad Zabrlekom, iz katerih se steka voda v Predjamski potok, ki je začetek in pravi izvir Vipave.

5.) Dalje je meril že tedaj splošno znane studence na zahodnem pobočju Nanosa, izvirajoče na rebrniško državno cesto, Sušet in nad Poštnim koritom.

6.) Istotako je g. Župnek ugotovil že l. 1888 na škriljasti formaciji spadajočih višinah Jančarija (712 m) ob izvirkih potokov Ponikve, Sušica in Slavinskega ali Velikega potoka, ter dognal za rezerviranje velikih vodnih rezerv ugodno ležeče doline oz. grape ob srednjem toku potokov Ponikve in Sušica (višina 620 m).

Tedanja dvorna kobilarna v Prestranku je imela vsako poletje in zimo z dobavo vode velike nepritike in stroške in ker je istotako imela tudi južna železnica na križišču v St. Petru vsako poletje in zimo z dobavo vode za obratovanje silne težkoče, se je zasnova na zahtevo tedanjega najvišjega konjarskega urada (Oberste Stallmeisteramt) na Dunaju projekt za veliko-potezen gravitacijski vodovod iz zgoraj pod 1.) in 2.) navedenih stranskih studenc s porabo izvirkov in dolin pod 6.) navedenih potokov Sušica in Ponikve, za Nanoško in Pivško dolino, ter pred vsem za St. Peter, Prestranek in Postojno. Ta načrt bi se bil dal tem lažje izvršiti, ker je bil tedanji konjarski urad voljan nositi polovico vseh stroškov preračunjenih na 190.000 gold. Vseled nizkotnega in negospodarskega stališča južne železnice v tem vprašanju se je pa izvršitev zavlekla in je končno zaspala.

7.) Leta 1890. je dognal imenovani g. Župnek na dolomitni višini Smolevca, severno od Gor. Logatca znatne neusahljive studence pri Novinu, ter takoj napravil načrt za gravitacijski vodovod za gorjovo in doljno logaško občino in za tamkajšnje železniško postajo. Ker se ti studenci že po preteku par sto metrov izgubijo v kraške kotline, ni hotelo ljudstvo in tudi ne merodajni faktorji verjeti, da je v teh studencih za obe logaški občini in ves železniški obrat logaške postaje več kot dovolj vode.

Kljub temu, da je bil ves Logatec v prejšnjih desetletjih dvakrat zaporedoma popolnoma pogorel, je skoraj vse nasprotovalo napravi tega tako koristnega vodovoda, tako, da je moral tedanji okrajni komisar Župnek vse obravnave in vse postopanje izvršiti skoraj s silo in vse na lastne stroške da je zadeve spravil v tek. Tudi glavno ravnanstvo južne železnice je moralo preklicati vse svoje neutemeljene ugovore vsled nastopa imenovanega komisarja, ter je isti potem vse ukrenil, da se je cela naprava izvršila na državne in deželne stroške kot melioracijsko podjetje. Naprava tega še sedaj brezhibno delujočega vodovoda je postala tako popularna, da so se gradili celo v oddaljeni Bukovini po tem vzorcu in razsodbi gravitacijski vodovodi.

8.) Leto pozneje je ugotovil g. komisar Župnek v straziškem hribovju severno od Sevsčeka nad Cerknico več nusahljivih studencov ter je takoj glede naprave za vodovod za Selsček, Begunje, Bezuljak in Cerknico ukrenil vse potrebno ter zagural izvršitev potom razsodbe. Vodovod za imenovane kraje se je začel takoj graditi ter je bil dogotovljen že l. 1893.

VI. O priliki gradbe nove državne železnice iz Trsta v Gorico ter dalje na Jesenice in Celovec se je za postaje Opčine, Dutovlje, Skopo in Štanjel iskala voda za obratne namene te železnice na kraški visoki planoti. Gotovi krogi so mislili izpeljati vodo na Kras iz studencov v Stranah. Toda ta načrt je ostal neizpeljan, ker tedaj še ni bilo znano, da se da voda studenca Sušet (570 m višine) z lastno gravitacijo spraviti čez gorovje Brda na sežansko-komensko planoto. Pri tozadevnih poizvedovanjih pri kranjskih hidrotehniških veščakih so se seznanili dotični krogi z navedenim agrarnim komisarjem g. Fr. Župnikom, kateri je že od l. 1896. pri geodetičnem merjenju in razdelitvi senodolskih, dolenskih, velikopoljskih in potoških gozdov dognal najnižji prehod iz Močilnika čez Brda v dolino Raša ter ugotovil na severnem koncu doline Vozarsko koto 510. Istočasno je pri teh gozdni razmejnih in cenitvah dognal na severnem in južnem pobočju Brda številne neusahljive studence kot Močilnik, prvi, drugi in tretji studenec pod Golim vrhom, dalje Črni studenec, studenec Velika grapa, studenec pod Ješnico, dva studenca v Kalinovcu itd. Na južnem pobočju Brd pa je našel v dolini potoka Bazovjec, Ločnik in Vozarsko velike studence, ki samo v Bazovcu ženejo 3 mlina. Dalje je vsled položne lege teh treh imenovanih dolin, osobito pa ob vozarskem in poljanskem potoku omogočena naprava velikih dolinskih zapor (umetnih jezer), v kateri naj bi se vsa prekomerna studenčna in drainirana voda stekala ob pomladanskem in jesenskem deževju ter rezervirala za poznejše suhe čase.

Načelnik agrarne komisije za Notranjsko g. Župnek je tozadevne kroge, osobito pa namestništvo v Trstu in tamošnje ravnanstvo državnih in južnih železnic ter tedanji deželni odbor gorjski informiral o zgoraj navedenih vodnih zakladih, ter dalje tudi obvestil o celi stvari poslance za Kras in Gorisko. Napravil je tudi o celi vodni preskrbi specialne načrte ter jih na topografski karti (merilo 1:25.000) narisal in izročil potrebne eksemplare poslancem za primorski Kras in Gorisko in g. namestniku v Trstu. G. namestnik knez Hohenlohe, kateremu je g. Župnek v navzočnosti poslancev gg. Ploja in Gaberščka vse načrte podrobno razložil, se je za nje izvanredno zanimal, ter izvršitev istih označil kot izpolnitev njegove namestniške in življenske naloge. Vzrok, da se je knez Hohenlohe za izvršitev teh načrtov tako intenzivno zavzel, leži pred vsem v tem, ker je uvidel, da se da na podlagi istih na najcenejši način ves primorski in kranjski Kras preskrbeti z neoporečno dobro in zdravo vodo in da se more pri tem pridobiti še veliko tisoč m³ vode ne samo za tržaško okolico, ampak tudi za Trst sam, in to skoraj zastoni.

To in ono

Dogodki na jugoslovesko-bolgarski meji. Iz zasebnega pisma, ki ga je pisal neki jugoslovenski bojevnik svojim sorodnikom posnemljemo naslednje podatke, ki jim gre v večji veri, ker jih piše človek, ki sam sodeluje na dogodkih:

Bil sem v boju na bolgarski meji. Sedaj sem prišel v Sisek, da odvedem od tam 88 mladih junakov. Seveda bo nekoliko hudo — brez strehe in tople hrane. V zadnjih osmih dneh smo se potolkli samo enkrat z bolgarskimi «komiti». Porazili smo jih popolnoma. Človek ji mne sme priti živ v roko. Ali bi me obesili na prvo drevo, ali pa izpalili revolver v uho. Strašna je smrt mladih ljudi. Niti Turki ne mučijo ljudi strašnejše. Zato se je treba na vsakem spopadu boriti — do zmagaje: ali življenje ali smrt. Boljše je, da si — predno si jim padel v roke — sam končaš življenje. Taka je naša usoda, v neprestani smrtni nevarnosti smo! Ko smo v boju dobivamo 32 dinarjev dnevno. Naša hrana na meji so ovce in tobak. Tudi mleka se dobi pri kmetih. Med Bolgari imajo tudi precej turških lir, ki so jih ugrabili Srbom po vaseh. Taka turška lira velja 38 dinarjev. Morda ne boste vso zimo nič več čuli o meni. Če bi pa poginul, spominjajte se svojega sinu in brata, ki je umrl za domovino.

DAROV

Na svatbi gosp. Frana Mozetič in Marije Se-razin v Kazljah je nabrala vesela svatovska družba 150 lir za «Solsko društvo».

G. Marušič Franc, bančni iztirj. Trst 5 lir za «Solsko društvo».

Vsakovrstna travniška, vrtna in cvetlična semena, prvovrstna in po konkurenčnih cenah

prodaja

trrdka SEVER & Komp.

Trst, Via Machiavelli št. 13. (41)

Gino Nazzi di Enrico

zaloga usnja

Trst - Via Guido Brunner 4 - Trst

Specialiteta toskanskega usnja sati-

ranega in barvanega. 540

Lastna strojarna. ♦♦ Brezkonkurenčne cene.

D^r ETTORE D'OSVALDO

Specialista
OČESNE BOLEZNI
perfekcioniran na dunajski kliniki.
Gorica - Corso Verdi 24 - Gorica
Ordinira od 9-11 in od 4-5. (44/17)

IVAN KERŽE

ima v lastni zalogi najraznovrstnejše

kuhinjske in druge
hišne potrebščine

iz aluminija, stekla, lesa in emailirane prosti.

TRST — Piazza San Giovanni

Zaloga pohištva 54

ANTON BREŠČAK

Gorica, Via Carducci št. 14

(prej Gosposka ulica).

Doma kar manjka naj pregleda vsak — vse naj napiše si pri dnevnih luči — omare mize, stole, posteljnjak — in vse kar rabi sploh v domači kući. — Kar manjka, to mu preskrbi Breščak — štirinajst številka ulica Giosue Carducci.

15. septembra t. l.

ODPRETJE

novega in velikega zavoda in konvikta

MINERVA

v Opatiji.

Pojasnila:

Via Rossini št. 16. Šola Minerva.

Telefon 47-20. (80)

Cvetličarski in vrtnarski zavod

M. GERMAN

Trst, Via Michelangelo Buon. 718,

Veliki nasadi v Redipolju pri Ronkih

(5 minut od postaje) prodaja 527

rastline za okrasje, rastline za

sočivje in vsakovrstno semo.



ČEVLIARNICA 23

MICOLICH

Trst, via Udine 32 (vokal L' Ariosto)

(prej Belvedere)

Izbera moškega, ženskega in otroškega obuvala. Sprejema naročila in popravila. Lastna delavnica. — Usnje zajamčeno. Cene nizke. Postrežba točna.

ZOBOZDRAVNIŠKI AMBULATORIJ

M. BIZJAK

sprejema od 9 do 13 in od 15 do 19

ob nedeljah od 10 do 12. 571

Trst, Via Torre bianca 39

Telefon 23-09.

Podružnica v Opatiji.

Srebrne krone in zlato pla-

čujem po najvišjih cenah

ALOJZIJ POVH

Trst, Piazza Garibaldi št. 2

8 (prej Barriera)

Urarna in zlatarna

Lorenzo Macor

Trst, Via Udine 26. 24

Velika izbira ur, zlatenine in srebrnine

Prodaja se tudi na obroke po ugodnih cenah.

Ob nedeljah se zglasitev v via Udine 33, III.



Telefon 4-30

Telefon 4-30

MILO FENDERL VERDE PURO SUPERIOR GIALLO

Pazite na znamko!

ŽIVNOSTENSKA BANKA
PODRUŽNICA V TRSTU

Ulica Roma vogal ul. Mazzini. — Lastna palača.

Dejalska glavica in rezervni sklad K. C. St. 225.000.000

Izvršuje vsa bančna in menjalniška transakcija.

Uradne ure od 9-13

Velika zaloga manufakturnega blaga in iz-

gotovljenih oblek z lastno krojačnico za

moške in ženske obleke

Andrej Maurič

Via Carducci 11 (Gosposka ulica), Gorica.

Specijaliteta

FIGOVA KAVA LEVANTE

najboljši kavlin dodatek izbornega, aromatičnega okusa.

Samo s figovo kavo „LEVANTE“ pripravi gospodinja izborna kavo brez

ali le z malim dodatkom kolonijalne kave. — Vseled tega naj nemanjka

ta v nobenem gospodinjstvu.

Zahtevajte vedno kavo „LEVANTE“ z našo znamko.

Prva tovarna figove kave „Levante“ Loser & Luta, Trst

Via Carpien 10-12, Telefon 44-06



Pozor na domačo trrdko!

FRANC SAUNIG, Gorica, Gosposka ulica sedaj Via Carducci št. 25,

naznanja slavnu občinstvu, da ima veliko izbero šivalnih

strojev več vrst za krojače, šivilje in čevljarje

Iz najboljših nemških tovarov, katere jamči 10 let.

Dalje velika izbira dvokoles. Izjemno prodaja tudi na obroke. — Ceniki na zahtevo

poštne prosti. Lastna mehanična delavnica. 61

Krone, srebro, zlato, diamante, briljante in platin

kupujem po najvišjih cenah. 10

Zlatarna **ALBERT POVH**, Via Mazzini šte. 46 (prej via Nuova)

ALESSANDRO LEVI-MINZI via dei Rettori 1

in

via Maicanton 7-13

POHIŠTVO Absolutno

konkuren-

čne cene. 67)

Ljubljanska kreditna banka

Podružnica v Trstu. 2

Vogal via Valdirivo 27 — Via 30 ottobre 11

Izvršuje vse bančne posle.

Kupuje in prodaja raznovrstne tuje valute. — Prodaja in kupuje

jugoslovske krone. — Izvršuje nakazila SHS kron v Jugoslavijo.

Sprejema SHS krone na obrestovanje po dogovoru.

Vloge na knjižice v Lirah obrestuje

po 3 3/4 % netto

Vloge na tekoče račune po 4 1/2 %

Vezane vloge obrestuje najugodnejše po dogovoru.

Glavni sedež banke: LJUBLJANA.

Podružnice: Gorica, Maribor, Celje, Kranj, Ptuj, Brežice, Novisad,

Sarajevo, Split, Metković.

Dejalska glavica in rezerve: SHS kron 150.000.000.—

Tel. št. 5-18. Urajuje od 9 do 12 1/2 in od 14 1/2 do 16.